

VABALNINKO SINAGOGŲ PASTATŲ KOMPLEKSAS

- 3. Vabalninke, Pirties g. 3, XX a. pradžioje statytas mūrinis, stačiakampio plano, vieno aukšto su pastoge vasarinės sinagogos pastatas. Šiuo metu pastate veikia bendruomenės laidojimo namai.
- 4. Vabalninke, Pirties g. 4, XX a. pradžioje statytas mūrinis, stačiakampio plano, vieno aukšto su pastoge žieminės sinagogos pastatas. Fasaduose matosi arkinio tipo langų nišos. Tarpukario Lietuvoje šioje sinagogoje veikė žydų mokykla - ješiva. Šiuo metu pastate veikia Vabalninko seniūnijos pirtis.

NEMUNĖLIO RADVILIŠKIO ŽYDŲ ŽUDYNIŲ VIETA IR KAPAS

- 11. Nemunėlio Radviliškio sen., Pagojų k. 1941 m. rugpjūčio mėn. čia nužudyti Nemunėlio Radviliškio miestelio žydai. Remiantis įvairiais šaltiniais, nužudyta apie 80 žydų. Prieš kapines pastatytas juodo granito trikampis paminklas, kuriame pritvirtintas kultūros paveldo objekto ženklas, iškalta šešiakampė žvaigždė ir iškalta įrašas lietuvių ir anglų kalbomis „Holokausto aukų kapa“. Piramidės formos paminklo antkapinėje plokštėje pritvirtintos metalinės plokštės su tekstais lietuvių ir hebrajų kalbomis „Čia buvo pralietas apie 80 žydų - vaikų, moterų ir vyrų kraujas. 1941 m. juos nužudė nacistai ir vietiniai talkininkai. 153 kv. metrų teritorija aptverta.“

Daliaus Mikelionio nuotrauka

Biržų turizmo informacijos centras
J. Janonio g. 2, Biržai, LT 41148
Tel. +370 686 73 742
info@visitbirzai.lt
www.visitbirzai.lt

Nuotraukų autoriai:
Dalius Mikelionis, Juozas Daubaras, Boruckas Michelsonas,
Yaakov David Kamzon.

Kur veda
žydų
žvaigždė...

Juozas Daubaro nuotrauka

Juozas Daubaro nuotrauka

Yaakov David Kamzono nuotrauka

Daliaus Mikelionio nuotrauka

Daliaus Mikelionio nuotrauka

SINAGOGOS IR KITI ŽYDŲ BENDRUOMENĖS PASTATAI

XIX a. Biržuose buvo net 6 sinagogos, viena iš jų - chasidiška. Iki mūsų dienų išliko senoji akmens ir plytų mūro vienaukštė sinagoga ant Apaščios kranto, 1. Žemaitės g. 22. Šioje sinagogoje veikė ir ješiva (religinė mokykla), kurią įkūrė B. Movši ir A. L. Bernšteinas.

Šalia senosios sinagogos Žemaitės ir Karaimų gatvių kampe, 1930 m. pagal architekto M. Lurje projektą pastatyta chasidų sinagoga 2. (Karaimų g. 15). Sinagoga buvo statoma ant toje pačioje vietoje buvusios medinės sinagogos pamatų. Naujoji sinagoga buvo statoma neoklasicizmo stiliumi. Pirmojo aukšto langų arkos buvo pusapvalės ir vizualiai didino fasadą. Didelės dvivėrės durys nišoje ir virš jų įrengtas langas taip pat optiškai didino pastatą. Pagal to pačio architekto M. Lurje projektą, buvo pastatyta dar viena sinagoga 3. Dagilio g. 14. Deja, nei vienoje sinagogoje vidaus interjero detalės ar bent jų fragmentai neišliko.

Šalia chasidų sinagogos 4. (Karaimų g. 13) stovi senas pastatas, ant kurio frontono matyti senas užrašas lietuvių ir jidiš kalbomis - „Žydų senelių prieglauda“. O jau visai ant Apaščios kranto 5. (Žemaitės g. 1) buvo itin svarbus žydų bendruomenės pastatas - pirtis, kurioje, be kita ko, buvo daromi ir ritualiniai apipjaustymai.

BIRŽŲ ŽYDŲ SENOSIOS KAPINĖS

6. Latvygalos g. esančiose Biržų žydų ir karaimų senosiose kapinėse yra išlikę 1627, XIX-XX a. Biržuose gyvenusių žydų, antkapinių paminklų. Šioje vietoje Biržų žydai buvo laidojami nuo pat miesto įsikūrimo, deja, senųjų XVII-XVIII a. antkapių rasti nepavyko. Tai vienos iš didžiausių ir išsamiausiai ištyrinėtų žydų kapinių Lietuvoje. Antkapiai užfiksuoti, sudaryti kapinių planai, antkapių užrašai išversti iš hebrajų kalbos. Apie senąsias žydų kapines 2014 m. išleista išsami monografija.

HOLOKAUSTO AUKŲ KAPAS

7. Biržų rajono sav., Parovėjos sen., Paežerių k. (Pakampnys), kapuose palaidoti 2400 žydų, iš jų 720 vyrų, 780 moterų ir 900 vaikų, ir apie 90 lietuvių. Žydus, atvarytus iš Biržų geto (miesto kvartalo tarp Apaščios upės ir Vilniaus gatvių, ties Karaimų gatve), 1941 m. 08 mėn. 8 d. sušaudė ir užkasė iš anksto iškastuose grioviuose. 1955 m. pastatytas antkapinis paminklas, o nužudytųjų palaikai perkelti ir palaidoti šiam kape.

VABALNINKO ŽYDŲ SENOSIOS KAPINĖS

Vabalninke žydai gyveno nuo XVII a. 1766 m. Vabalninko kahalui priklausė 266 žydai, 1847 m. - 508 žydai. 1858-1860 m. miestelyje gyveno 1178 žmonės, iš jų - 545 žydai. Per 1883 m. gaisrą sudegė 50 namų, dauguma jų, ypač esančių miestelio centre apie Turgaus aikštę, priklausė žydams. Sudegė ir mūrinė sinagoga bei du mediniai žydų maldos namai. 1897 m. surašymo duomenimis iš viso Vabalninke buvo 2333 gyventojai, iš jų - 1828 žydai. Tarpukario Lietuvoje, Vabalninke buvo 2000 gyventojų, iš kurių - apie 400 žydų.

8. Vabalninke, Martišiūnų g. esančiose kapinėse yra keli šimtai įvairių formų rausvo, pilko, juodo tašyto granito, betono antkapiniai paminklai, daugiausiai su iškaltais memorialiniais įrašais hebrajų kalba. Kapinėse buvo laidojami Vabalninko ir miestelio apylinkėse gyvenę žydai.

Boruckas Michelsonas nuotrauka

Daliaus Mikelionio nuotrauka

Daliaus Mikelionio nuotrauka

Daliaus Mikelionio nuotrauka